

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.719:330.341

Козлов Вадим Петрович

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Козлов Вадим Петрович

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов и банковского дела
Донецкого национального университета имени Василия Стуса*

Kozlov Vadym

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor, Department of Finance and Banking
Vasyl' Stus Donetsk National University*

**БАНКІВСЬКІ ІННОВАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ В
УКРАЇНІ
БАНКОВСКИЕ ИННОВАЦИИ И ОСОБЕННОСТИ ИХ РАЗВИТИЯ В
УКРАИНЕ
BANKING AND INNOVATION DEVELOPMENT FEATURES IN
UKRAINE**

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі забезпечення розвитку банківських інновацій в Україні, так як у випадку відставання від банків розвинених країн вітчизняна банківська система зіткнеться із серйозними труднощами при формуванні ресурсів, обслуговуванні клієнтів та при проведенні операцій кредитування. Результатом банківських інновацій є нові*

банківські послуги (продукти), які більш якісні і мають більш привабливі споживчі властивості. Розвиток банківських інновацій пов'язаний також з тим, що у банків з'являються конкуренти (технологічні компанії, соціальні мережі, онлайн-роздріб, ритейл), які розвивають власні фінансові сервіси. Інновації в банківській сфері пов'язані з фінансовою технологією FinTech, яка дозволяє оптимізувати фінансові послуги та банківську справу, а також дозволяє споживачам отримувати послуги за альтернативними варіантами. В останні роки у всьому світі зростають інвестиції в фінансові технології, зростає кількість фінтех-компаній. Банки вимушені конкурувати з фінтехнологічними компаніями у сфері платежів, на ринку кредитування. Банки досить активно розвивають інноваційні технології у своїй діяльності, що підтверджує приклад інтернет-банкінгу. У сфері кредитування співпраця банків і фінтех-компаній заснована на розвитку електронних кредитних платформ. Криптовалюти досить обмежено використовуються в діяльності українських банків, так як необхідно вирішити технологічні проблеми обігу криптовалют та проблеми державного регулювання цієї сфери. Розвиток технології Big Data та машинного навчання дозволить оперативно аналізувати великі об'єми даних, які поступають в банки і на їх основі підвищувати якість обслуговування клієнтів і рівень ефективності діяльності банків. Конкуренцію банкам на українському банківському ринку складають небанківські платіжні системи, які здійснюють переказ коштів; мікрофінансові організації, які надають онлайн-кредити; сервіси з продажу криптовалют. Проведене дослідження показало, що розвиток банківських інновацій в Україні буде пов'язаний з інтеграцією традиційної та фінтех-орієнтованої моделей діяльності.

Ключові слова: інновації, FinTech, електронний банкінг, блокчейн, електронні кредитні платформи.

Аннотация. Статья посвящена проблеме обеспечения развития банковских инноваций в Украине, так как в случае отставания от банков развитых стран отечественная банковская система столкнется с серьезными трудностями при формировании ресурсов, обслуживании клиентов и при проведении операций кредитования. Результатом банковских инноваций являются новые банковские услуги (продукты), которые отличаются более высоким качеством и имеют более привлекательные потребительские свойства. Развитие банковских инноваций связано также с тем, что у банков появляются конкуренты (технологические компании, социальные сети, онлайн-розница, ритейл), которые развивают собственные финансовые сервисы. Инновации в банковской сфере связаны с финансовой технологией FinTech, которая позволяет оптимизировать финансовые услуги и банковское дело, а также позволяет потребителям получать услуги по альтернативным вариантам. В последние годы во всем мире растут инвестиции в финансовые технологии, растет количество Финтех-компаний. Банки вынуждены конкурировать с этими компаниями в сфере платежей, на рынке кредитования. Банки достаточно активно развивают инновационные технологии в своей деятельности, что подтверждает практика внедрения интернет-банкинга. В сфере кредитования сотрудничество банков и Финтех-компаний основано на развитии электронных кредитных платформ. Криптовалюта достаточно ограниченно используется в деятельности украинских банков, так как необходимо решить технологические проблемы обращения криптовалюты и проблемы государственного регулирования этой сферы. Развитие технологии Big Data и машинного обучения позволит оперативно анализировать большие объемы данных, которые поступают в банки и на их основе повышать качество обслуживания клиентов и уровень эффективности деятельности банков. Конкуренцию банкам на украинском

банковском рынке составляют небанковские платежные системы, которые осуществляют перевод средств; микрофинансовые организации, которые предоставляют онлайн-кредиты; сервисы по продаже криптовалюты. Проведенное исследование показало, что развитие банковских инноваций в Украине будет связан с интеграцией традиционной и Финтех-ориентированной моделей деятельности.

Ключевые слова: *инновации, FinTech, электронный банкинг, блокчейн, электронные кредитные платформы.*

Summary. *The article is devoted to the problem of ensuring the development of banking innovations in Ukraine since in the event of lagging behind the banks of developed countries the domestic banking system will encounter serious difficulties in generating resources, servicing customers and conducting lending operations. The result of banking innovations is new banking services (products) that are of higher quality and have more attractive consumer features. The development of banking innovations is also associated with the fact that banks have competitors (technology companies, social networking websites, online retails, retails) that develop their own financial services.*

Innovations in the banking sector are associated with FinTech financial technology which allows optimizing financial services, banking service as well as allows consumers to receive services alternatively. In recent years, investments in financial technologies have been growing all over the world and a number of Fintech companies is growing as well. Banks are forced to compete with these companies in the field of payments and in the lending market. Banks are reported to be quite actively developing innovative technologies in their activities by the practice of introducing Internet banking. In the field of lending the cooperation between banks and Fintech companies is based on the development of electronic credit platforms.

Cryptocurrency is used to a limited extent in the activities of Ukrainian banks, since it is necessary to solve technological problems of cryptocurrency circulation and some problems of state regulation in this sphere. The development of Big Data technology and machine learning will allow us to quickly analyze large amounts of data processed by banks and, eventually, it is going to improve the quality of customer service and the level of efficiency of banks. Non-bank payment systems that transfer funds, microfinance organizations that provide online loans, cryptocurrency sales services compete with banks in the Ukrainian banking market. The study has shown that the development of banking innovations in Ukraine are to be associated with the integration of traditional and Fintech-oriented business models.

Key words: *innovation, FinTech, electronic banking, blockchain, electronic credit platforms.*

Постановка проблеми. Запровадження інновацій банківської системи набуває, в наш час, особливої значущості у зв'язку з об'єктивною необхідністю залучення інвестиційних ресурсів та інноваційних програм і проєктів, орієнтованих на пріоритетні напрями розвитку української економіки. Сьогодні в діяльності вітчизняних банків спостерігається небезпечна тенденція - зростає відставання від банківських установ розвинених країн у сфері управління інноваційними процесами. Якщо цей розрив збільшуватиметься і далі, вітчизняна банківська система зіткнеться із серйозними труднощами, пов'язаними з відтоком капіталу, втратою клієнтів та зменшенням обсягу активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи впровадження інновацій банківської системи досліджувалися у роботах В. Базилевича, О. Василика, Н. Кузнецової, А. Мороза, М. Савлука, В. Федосова, В. Беляєва та ін. Проте, подальшого дослідження потребують

питання якісного розвитку, оперативного впровадження та ефективного використання інноваційних послуг у банківських установах України, оскільки вони стануть запорукою становлення сучасної фінансово - кредитної системи країни.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення особливостей і тенденцій розвитку банківських інновацій в Україні.

Виклад основного матеріалу. Банківська система України зараз знаходиться на етапі розвитку та впровадження в свою діяльність банківських інновацій. За умови дотримання напряму інноваційного розвитку українські банківські установи отримують можливість стати конкурентоспроможними на міжнародному ринку банківських послуг, значно покращити якість та швидкість їх надання та диференціювати операції та послуги відповідно до потреб клієнта, що матиме тільки позитивний вплив на банківську систему.

Поняття «інновації» (нововведення) сучасна економічна наука трактує як «кінцевий результат інноваційної діяльності, що знайшов втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, впровадженого на ринку, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, який використовувався у практичній діяльності, або в новому підході до соціальних послуг» [1]. В результаті впровадження банківських інновацій створюються банківські послуги (продукти), що мають більш привабливі споживчі властивості, в порівнянні з пропонованими раніше, або якісно нові послуги (продукти), здатні задовольнити невраховані раніше потреби потенційного покупця, або використовується більш досконала технологія створення банківської послуги (продукту).

Необхідність розвитку банківських інновацій пов'язана також з тим, що змінюється ситуація на ринку банківських послуг і головними конкурентами

банків становляться технологічні компанії, соціальні мережі, онлайн-роздріб, ритейл, ресторатори, які розвивають власні фінансові сервіси.

Інновації в банківській сфері пов'язані з фінансовою технологією FinTech, що означає інноваційні рішення в цифрових технологіях, які спрямовані на оптимізацію фінансових послуг та банківської справи. Технології FinTech дозволяють споживачам отримувати послуги за альтернативними традиційним варіантами. Це стосується платежів, кредитів та управління особистими коштами. Передові інновації, такі як криптовалюти, фінансові P2P-платформи (в рамках яких виділяються специфічні фінансові продукти, які спрощують взаємодію між інвесторами та споживачами фінансових послуг - краудфандінг, краудінвестинг, краудлендінг і т. д.), платіжні системи, робоконсалтинг і робоінвестування, інтернет банкінг, пропонують нові способи ведення бізнесу у фінансовій галузі.

Як свідчать дані аналізу, проведеного компанією Fortunly, значна кількість діючих фінансових установ світу (88%) вважає, що частина їх бізнесу в найближчі п'ять років буде втрачена внаслідок розширення діяльності фінтехнологічних компаній. У наступні три-п'ять років 77% діючих фінансових установ планують більше приділяти уваги розвитку внутрішніх інновацій з метою утримання клієнтів. Передові технології, такі як штучний інтелект та блокчейн, можуть запобігти переходу їхніх клієнтів до нових конкурентів.

Інвестиції в фінансові технології зростають: з 1,8 млрд. дол. у 2010 р. до 111,8 млрд. дол. у 2018 р. Центри FinTech розростаються по всьому світу і допомагають появі нових ринків збуту. У глобальному масштабі кількість фінтех-компаній зросла до 1463 з 2745 унікальними інвесторами.

Значними темпами зростають об'єми інвестування корпоративного венчурного капіталу - з 11,6 млрд. дол. у 2016 р. до 23,1 млрд. дол. у 2018 р.

Все більше фінансових корпорацій інвестують у компанії з фінансовими технологіями, розуміючи, що інновації необхідні для того, щоб залишатися на плаву. Інтерес до інвестицій та партнерств зростає, все більше та більше фінтех-компаній надають послуги B2B (Business to business) діючим фінансовим компаніям [2].

У 2018 р. китайський платіжний сервіс Ant Financial привернув найбільший обсяг інвестицій в історії, зібравши 14 млрд. дол. Це був рекорд не тільки для FinTech, а і для історії інвестицій в цілому. З цієї суми 10 млрд. дол. надійшло в доларах, а решта інвестицій була номінована в китайському юані.

Також розширюються послуги електронного банкінгу - у 2018 р. частка людей, що користуються виключно цифровими каналами для своїх фінансових потреб зросла до 46%. Платіжні системи FinTech виконують дві основні функції: вони зберігають та передають платіжну інформацію. Споживачі використовують ці системи для оплати товарів і послуг безпосередньо, а також для здійснення однорангових переказів коштів за допомогою своїх мобільних пристроїв.

Розвиток технологій машинного навчання та нейромереж (чатботи) дозволить банкам заощадити 7,3 млрд. дол. до 2023 р. Виявляється, що багато клієнтів вважають за краще спілкуватися з автоматизованими операторами обслуговування клієнтів (роботами), а банки цінують той факт, що роботи не потребують зарплати та перерви.

Банки вимушені конкурувати з фінтехнологічними компаніями і на ринку кредитування. Сума позик в цифровому кредитуванні, виданих у 2017 р. становила 41,1 млрд. дол. Існує три основні типи цифрових позик: особисті позики, бізнес-позики та позики, орієнтовані на студентів. Більшість компаній на початку зосереджуються на одному виді позик, але згодом, щоб не відставати від ринку, створюють гібридні позики. Прогнозується, що до 2022

р. сума позик в цифровому кредитуванні складе 73,7 млрд. дол., з яких 35,6 млрд. дол. - особисті позики, 13,6 млрд. дол. - з кредити для малого та середнього бізнесу, та 24,5 млрд. дол. - з рефінансування студентського боргу [3].

На сьогоднішній день в Україні комерційні банки активно розвивають інноваційні послуги. Найбільш активно інноваційні послуги впроваджують такі банки, як АТ «Ощадбанк», АТ КБ «ПриватБанк», АТ «УКРСИББАНК».

У 2017 р. вийшов на ринок перший віртуальний банк «без відділень» - Monobank. Цей банк надає своїм клієнтам послуги споживчого кредитування, здійснює перекази між фізичними особами, проводить комунальні платежі, проводить операції поповнення мобільного рахунку, оплати штрафів, податків, єдиного соціального внеску, онлайн-ігор та інші види платежів.

В основному банки розвивають електронний банкінг, що дозволяє переводити взаємодію з клієнтами в цифровий формат. Це знижує витрати банків (оскільки усувається необхідність в інвестиціях в широку філіальну мережу) і збільшує доступність банківських послуг для споживачів (так як ці послуги можуть надаватися цілодобово в режимі 24/7 дистанційно).

Розвиток електронних кредитних платформ, які працюють в режимах «P2P – кредитування» («person-to-person»), «P2B – кредитування» (person-to-business) та МФО (мікрофінансової організації) призводить до того, що банки вимушені брати участь у просуванні цього напрямку розвитку фінансових технологій. До переваг, що при цьому отримують банки, можна віднести зменшення ризику ліквідності, так як для кредитування використовуються кошти, які не відносяться ні до власних коштів банку, ні до залучених пасивів, зменшення ризику неповернення кредиту; збільшення додаткового доходу у вигляді комісій; отримання доступу до додаткової бази клієнтів і можливість продавати їм додаткові послуги. Однак на основі електронних кредитних

платформ важко надавати складні банківські продукти, такі, наприклад, як іпотечний кредит. Тільки в сфері короткострокового кредитування такі платформи працюють ефективно. До проблем, які стримують розширення участі банків в роботі електронних кредитних платформ, відноситься також відсутність законодавчого регулювання цієї діяльності в Україні, що призводить до виникнення ризиків для позичальників та кредиторів.

До переваг та нових можливостей використання криптовалют в банківській діяльності можна віднести: оптимізацію діяльності банків; зниження витрат; зростання рівня інформаційної безпеки. Однак широке впровадження технології блокчейн в українських банках поки неможливе, оскільки вона не достатньо вивчена [4].

Впровадження машинного навчання і технології Big Data в банківську сферу дозволить банкам оперативно вирішувати наступні завдання: скоординувати велику кількість напрямків і запропонувати клієнту конкретний продукт; впровадити крос-продажі, що дозволить спілкуватися з клієнтом в режимі реального часу; управляти залишками на рахунках; попереджати шахрайства; управляти ризиками - збір інформації про фінансову діяльність клієнта дозволяє більш адекватно оцінити його ризики і приймати більш обґрунтовані рішення щодо вибору моделі співпраці з ним [5].

Технології Big Data, машинне навчання дозволяють підвищити ефективність обробки і зберігання великих масивів інформації, тому банки будуть збільшувати інвестиції в розвиток систем зберігання, управління и захисту інформації, а також в обладнання, комунікації, персонал.

На українському банківському ринку з'являються нові суб'єкти, які не є банками, проте виконують «традиційні» банківські функції. Такі небанківські платіжні системи, як «Globalmoney», «City24», «Укркарт», здійснюють переказ коштів. Мікрофінансові організації - moneyveo.ua, moneyboom.com.ua, online-

groshi.com надають онлайн-кредити. Сервіси P2P-кредитування: «Позичайко», finhub.ua, taplend.com надають послуги кредитування. Розвиваються також сервіси з продажу криптовалют: онлайн-обмінні пункти, зокрема, «Биткоин24», що працює за допомогою «Приват 24», онлайн біржі kuna.io та btc.trade.ua.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Як показує проведене дослідження, повної трансформації фінансової галузі не відбудеться. Традиційні банки збережуть своє значення, у фінтехструктур також буде своя сфера діяльності, а подальші тенденції розвитку банківських інновацій в Україні будуть пов'язані з інтеграцією традиційної та фінтех-орієнтованої моделей діяльності. Подальшого дослідження потребують напрямки та методи такої інтеграції. При цьому важливою проблемою є законодавче регулювання FinTech. Поки воно є недосконалим і призводить до небажаних ризиків для банків та інших учасників фінансової діяльності.

Література

1. Вікулов В. С. Типологія банківських інновацій. *Фінансовий менеджмент*. 2016. № 6. С. 75-83.
2. These Fintech Statistics Show an Industry on the Rise. <https://fortunly.com/statistics/fintech-statistics/>. (дата звернення: 25.11.2019).
3. PwC report «Blurred lines» How FinTech is shaping Financial Services/ 2016. http://www.pwc.com/il/en/home/asgets/pwc_fintech_global.report.pdf. (дата звернення: 25.11.2019).
4. Гладких Д. М. Ризики та можливості банківської системи України в умовах розвитку інформаційної економіки // НІСД. Аналітична записка. Серія «Економіка». 2019. №4. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019->

09/ANALIT%20GLADKYH%20ECONOMICS%20%23%204%202019_0.p
df. (дата звернення: 25.11.2019).

5. Лукинов О. В., Лукинова Н. А. Развитие каналов кредитования в условиях перехода к цифровой экономике: моделирование спроса // Финансы: теория и практика. М. 2018. Том 2. №5. С. 76-90.

References

1. Vikulov V. S. Typolohija bankivs'kyx innovacij. Finansovyj menedžment. 2016. # 6. S. 75-83.
2. These Fintech Statistics Show an Industry on the Rise. <https://fortunly.com/statistics/fintech-statistics/>. (data zvernennja: 25.11.2019).
3. PwC report «Blurred lines» How FinTech is shaping Financial Services/ 2016. http://www.pwc.com/il/en/home/asgets/pwc_fintech_global.report.pdf. (data zvernennja: 25.11.2019).
4. Hladkyx D. M. Ryzyky ta možlyvosti bankivs'koji systemy Ukrajinny v umovax rozvytku informacijnoji ekonomiky. NISD. Analityčna zapyska. Serija «Ekonomika». 2019. #4. [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/ANALIT%20GLADKYH%20ECONOMICS%20%23%204%202019_0.p](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-09/ANALIT%20GLADKYH%20ECONOMICS%20%23%204%202019_0.pdf)
df. (data zvernennja: 25.11.2019).
5. Lukynov O. V., Lukynova N. A. Razvytye kanalov kredytoyanyja v uslovyjax perexoda k cyfrovoy ekonomyke: modelyrovanye sprosa. Fynansy: teoryja y praktyka. M. 2018. Tom 2. #5. S. 76-90.